BOAT Butlletí oficial de l'Arquebisbat de Tarragona

Núm. 632 17 de maig de 2024 Pàg. 001

«AL TEMPS DE LA VELLESA NO EM REBUTGIS» (cf. Sl 71,9)

Missatge del sant pare Francesc

per a la IV Jornada Mundial dels Avis i de les Persones Grans

28 de juliol de 2024

Benvolguts germans i germanes,

Déu mai no abandona els seus fills. Ni tan sols quan l'edat avança i les forces flaquegen, quan surten cabells blancs i les relacions socials minven, quan la vida es torna menys productiva i corre el perill de semblar-nos inútil. Ell no es fixa en les aparences (cf. 1Sa 16,7) i no menysprea escollir aquells que semblen irrellevants per a molts. No descarta cap pedra, al contrari, les més "velles" són la base segura sobre la qual poden descansar les pedres "noves" per a construir juntes l'edifici espiritual (cf. 2Pe 2,5).

La Sagrada Escriptura, en conjunt, és una narració de l'amor fidel del Senyor, del qual emergeix una certesa consoladora: Déu continua mostrant-nos la seva misericòrdia, sempre, en cada etapa de la vida, i en qualsevol condició en què ens trobem, fins i tot en les nostres traïcions. Els salms estan plens de la meravella del cor humà davant Déu, que té cura de nosaltres malgrat la nostra petitesa (cf. Sl 144,3-4); ens asseguren que Déu ens ha teixit a cadascun de nosaltres des del ventre de la mare (cf. Sl 139,13) i que ni a l'infern no abandonarà la nostra vida (cf. Sl 16,10). Per tant, podem tenir la certesa que també estarà a prop nostre durant la vellesa, sobretot perquè a la Bíblia envellir és signe de benedicció.

I, tanmateix, en els salms trobem a més aquesta sincera invocació al Senyor: «No em rebutgis, doncs, al temps de la vellesa» (Sl 71,9). És una expressió forta, molt crua. Ens porta a pensar en el sofriment extrem de Jesús, que va exclamar a la creu: «Déu meu, Déu meu, per què m'has abandonat?» (Mt 27,46).

A la Bíblia, doncs, trobem la certesa de la proximitat de Déu en cada etapa de la vida i, al mateix temps, trobem la por a l'abandó, particularment en la vellesa i en el moment de dolor. No es tracta d'una contradicció. Mirant al nostre voltant no ens resulta difícil comprovar que aquelles expressions reflecteixen una realitat més que evident. Massa sovint la soledat és la companya amarga de la vida per a nosaltres, les persones grans i els avis. Moltes vegades, quan era bisbe de Buenos Aires, vaig tenir l'oportunitat de visitar residències d'avis i em vaig adonar de les poques visites que rebien aquelles persones; algunes feia molts mesos que no veien els seus éssers estimats.

Són moltes les causes d'aquesta soledat: en molts països, sobretot en els més pobres, les persones grans estan soles perquè els seus fills s'han vist obligats a emigrar. Penso

també en les nombroses situacions de conflicte; quants ancians es queden sols perquè els homes —joves i adults— han estat cridats a combatre i les dones, sobretot les mares amb infants petits, deixen el país per a donar seguretat als fills! A les ciutats i als pobles devastats per la guerra, moltes persones grans es queden soles, com a únic senyal de vida en zones on sembla regnar l'abandonament i la mort. En altres parts del món hi ha una creença falsa, molt arrelada en algunes cultures locals, que genera hostilitat cap a la gent gran, sospitosa de recórrer a la bruixeria per a treure energia vital als joves, de manera que, en cas que una mort prematura, una malaltia o una sort adversa afecti un jove, la culpa recau damunt alguna persona gran. Aquesta mentalitat s'ha de combatre i erradicar. És un d'aquells prejudicis infundats dels quals la fe cristiana ens ha alliberat, que alimenta conflictes generacionals persistents entre joves i grans.

Si ho pensem bé, aquesta acusació adreçada a les persones grans de "robar el futur als joves" avui és ben present arreu. Es troba en altres formes, fins i tot en les societats més avançades i modernes. Per exemple, avui està molt estesa la creença que els ancians fan pesar damunt els joves el cost de l'assistència que ells requereixen, i d'aquesta manera treuen recursos al desenvolupament del país i, per tant, als joves. Es tracta d'una percepció distorsionada de la realitat. És com si la supervivència dels ancians posés en perill la dels joves. Com si per afavorir els joves fos necessari descuidar els ancians o, fins i tot, eliminar-los. La contraposició entre les generacions és un engany i un fruit enverinat de la cultura de la confrontació. Posar els joves en contra dels ancians és una manipulació inacceptable; «el que està en joc és la unitat de les edats de la vida, és a dir, el referent real per a la comprensió i l'estima de la vida humana en la seva totalitat» (Catequesi, 23 de febrer de 2022).

El salm citat anteriorment —en el qual se suplica no ser abandonats en la vellesa— parla d'una conspiració que cenyeix la vida dels ancians. Semblen paraules excessives, però comprensibles si es considera que la soledat i l'exclusió de les persones grans no són casuals ni inevitables, sinó més aviat fruit de decisions —polítiques, econòmiques, socials i personals— que no reconeixen la dignitat infinita de qualsevol persona «més enllà de qualsevol circumstància i en qualsevol estat o situació en què es trobi» (Decl. *Dignitas infinita*, 1). Això passa quan es perd el valor de cada persona i les persones es converteixen en una mera càrrega onerosa, en alguns casos massa elevada. El pitjor és que, sovint, les mateixes persones grans acaben sent dominades per aquesta mentalitat i arriben a considerar-se com un pes, i volen ser els primers a apartar-se.

Per altra part, avui hi ha moltes dones i homes que busquen la seva realització personal portant una existència tan autònoma i deslligada dels altres com sigui possible. Les pertinences comunes estan en crisi i les individualitats s'afirmen; el pas del "nosaltres" al "jo" sembla ser un dels signes més evidents del nostre temps. La família, que és

la primera i més radical resposta a la idea que podem salvar-nos sols, és una de les víctimes d'aquesta cultura individualista. Però quan s'envelleix, a mesura que les forces minven, el miratge de l'individualisme, la il·lusió de no necessitar ningú i de poder viure sense lligams es revela tal com és: en canvi ens trobem que ho necessitem tot, però ara sols, sense ajuda, sense tenir ningú en qui puguem confiar. És un descobriment trist que molts fan quan ja és massa tard.

La soledat i l'exclusió s'han convertit en elements recurrents en el context en què estem immersos. Tenen arrels múltiples: en alguns casos són el fruit d'una exclusió planificada, una espècie de trista "conspiració social"; en altres casos es tracta lamentablement d'una decisió individual. Altres vegades s'hi sotmeten fingint que és una elecció autònoma. Cada vegada més estem perdent «el gust de la fraternitat» (Carta enc. *Fratelli tutti*, 33) i fins i tot ens costa imaginar alguna cosa diferent.

En moltes persones grans podem advertir aquell sentiment de resignació de què parla el llibre de Rut, quan relata que l'anciana Noemí —després de la mort del marit i dels fills— va invitar les seves joves, Orpà i Rut, a retornar als seus països d'origen i a les seves cases (cf. Rut 1,8). Noemí —com moltes persones grans d'avui— té por de quedar-se sola, però no pot imaginar res diferent. Com a vídua, és conscient que val poc als ulls de la societat i està convençuda que és un pes per a aquelles dues joves que, a diferència d'ella, tenen tota la vida per endavant. Per això pensa que és millor apartar-se i ella mateixa convida les seves joves nores a deixar-la i a construir el seu futur en altres llocs (cf. Rt 1,11-13). Les seves paraules són una concentració de convencions socials i religioses que semblen immutables i que marquen el seu destí.

El relat bíblic ens presenta en aquest moment dues opinions diferents davant la invitació de Rut i, per tant, davant la vellesa. Una de les dues joves, Orpà, que estima Noemí, amb un gest afectuós li fa un petó, però accepta allò que ella també pensa que és l'única solució possible i segueix el seu camí. Rut, en canvi, no se separa de Noemí i li adreça paraules sorprenents: «No insisteixis que et deixi» (Rt 1,16). No té por de desafiar els costums i l'opinió comuna, sent que aquella dona gran la necessita i, amb valentia, resta al seu costat en el que serà l'inici d'un nou viatge per a totes dues. A tots nosaltres —acostumats a la idea que la soledat és un destí inevitable— Rut ens ensenya que a la súplica "no em deixis" és possible respondre "no et deixaré". No dubta a trastocar allò que sembla una realitat immutable, viure sols no pot ser l'única alternativa! No és casualitat que Rut —la que es va quedar acompanyant l'anciana Noemí— sigui un avantpassat del Messies (cf. Mt 1,5), de Jesús, l'Emmanuel, aquell que és "Déu amb nosaltres", aquell que apropa Déu a tots els homes, de totes les condicions i de totes les edats.

La llibertat i la valentia de Rut ens conviden a recórrer un nou camí. Seguim els seus passos, fem el viatge amb aquesta jove dona estrangera i l'anciana Noemí, no tinguem por de canviar els nostres costums i d'imaginar un futur diferent per als nostres ancians. El nostre agraïment s'adreça a totes aquelles persones que, malgrat els sacrificis, han seguit l'exemple de Rut i estan cuidant una persona gran, o senzillament mostren cada dia la seva proximitat a familiars i coneguts que no tenen ningú. Rut va escollir estar a prop de Noemí i va ser beneïda: amb un matrimoni feliç, un llinatge i una terra. Això sempre val per a tothom: estant a prop de les persones grans, reconeixent el paper insubstituïble que tenen a la família, a la societat i a l'Església, també nosaltres rebrem molts dons, moltes gràcies, moltes benediccions.

En aquesta IV Jornada Mundial dedicada a ells, no deixem de mostrar la nostra tendresa als avis i a les persones grans de les nostres famílies, visitem els qui estan desanimats o els qui ja no esperen que un futur diferent pugui ser possible. A l'actitud egoista que porta a l'exclusió i a la soledat contraposem-hi el cor obert i el rostre alegre de qui té la valentia de dir "no et deixaré" i d'emprendre un camí diferent.

Que a tots vosaltres, estimats avis i persones grans, i a tots aquells que us acompanyen, arribi la meva benedicció juntament amb la meva pregària. També a vosaltres us demano, si us plau, que no us oblideu de resar per mi.

Francesc

Roma, Sant Joan del Laterà, 25 d'abril de 2024